



e-ISSN: 2630-631X

Article Type
Review Article**Subject Area**Child Development and
CultureVol: 8
Issue: 55
Year: 2022
Pp: 345-353Arrival
14 November 2021
Published
31 January 2022
Article ID 1332Doi Number
<http://dx.doi.org/10.31576/smrj.1332>**How to Cite This Article**
Çetin, A. & Döğler, S.S. (2022).
“ Asya Kültürü: Ergenlikte
Arkadaşlık İlişkileri ”,
International Social Mentality
and Researcher Thinkers
Journal, (Issn:2630-631X)
8(55): 345-353.Social Mentality And
Researcher Thinkers is licensed
under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial
4.0 International License.

1. GİRİŞ

Kültür, davranış örüntülerini, inançları ve belirli bir grup insanın bir kuşaktan diğerine geçen tüm ürünlerini kapsar. İnsanların yıllar boyunca ki gerçekleştirdikleri etkileşimleri ile ortaya çıkar (Demir, 2007). Çocuk gelişimi alanında yapılan kültürlerarası araştırmalarda kültürlerin sahip olduğu bireycilik ve toplulukçuluk kavramlarına odaklanırken, Margaret Mead’ın (1953) antropolojik kuramında da bahsettiği gibi çevre ve kültürde meydana gelen değişikliklerin gelişimi etkilediğinden bahsetmiş ve kültürel değişkenlerin önemini vurgulamıştır. ABD, Kanada, Büyük Britanya, Hollanda gibi Batı ülkelerinde hâkim olan bireycilik, grup amaçlarından çok bireysel amaçlara öncelik vermeyi içerir. Çin, Japonya, Hint, Tayland, Meksika gibi Asya ülkelerinde hakim olan toplulukçuluk bakış açısı ise grup bütünlüğünü sağlamak için kişisel amaçları yok sayarak gruba hizmet etmeyi ifade eder (Demir, 2007).

Asya kıtasının büyüklüğü ile genel olarak bölgedeki büyük ekonomik ve kültürel çeşitlilikler baz alındığında bölge genelinde kültürel çeşitliliklerin değişkenlik gösterdiği söylenebilir (Arabacı ve Feyman-Gök, 2021). Güney Asya son yıllarda ekonomik krizler, savaş gibi unsurlar nedeniyle çocukların en çok zarara uğradığı ve kültürel değişikliklerin yaşandığı bir bölge haline gelmiştir. Bölge çok sayıda etnik yapı, farklı dil, din, gelenek ve göreneklere barındırdığı için bölgede kültürel çeşitlilik görmek mümkündür (Pekdoğan, 2021). Kolektivist bir toplum olan Doğu Asya, geleneksel olarak oldukça kapalıdır. Kişilerarası ilişkilerde uyumlu karşılıklı bağımlılığı benimsemektedir. Ayrıca, Doğu Asya ülkelerindeki ebeveynler ilişkisel uyuma değer verdikleri için çocuklarının itaat etmesini beklerler (Chao ve Tseng, 2002; Greenfield vd., 2003). Bir Doğu Asya ülkesi olan Çin ebeveynlere çocukları “yönetme” ve “eğitme” sorumluluğunu yüklemektedir (Chao, 1994). Kolektivizmin baskın olduğu Güneydoğu Asya kültürlerinin geçmişte sömürge altında olmaları, kültürel çeşitliliği arttırarak çok dinli ve kültürel çeşitliliğin oluşmasına neden olmuştur. Güneydoğu Asya kültüründe aile-çocuk ilişkilerinde hiyerarşi ve otorite, arkadaşlık ilişkilerinde ise ödül ve ceza sistemi hakimdir (Gündüz ve Gültekin-Akduman). Güneydoğu Asya kültüründe çocuk istenmeyen bir davranış

Asya Kültürü: Ergenlikte Arkadaşlık İlişkileri

Asian Culture: Friendship In Adolescence

Dr.Öğr.Üyesi Asya ÇETİN¹ Arş.Gör. Saniye Selin DÖĞER² ¹ Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, mail: asyacetin@karabuk.edu.tr, Karabük/Türkiye² Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, mail: sdoger@biruni.edu.tr, İstanbul/Türkiye

ÖZET

Maddi-manevi tüm özelliklerin kuşaktan kuşağa aktarıldığı bir süreç olan kültür, toplumun en küçük birimi olan aile tarafından bireylere aktarılır. Kültüre göre anne babaların tutum ve davranışları değişiklik gösterirken bunun bir çıktısı olarak da çocukların tutum ve davranışları şekillenmektedir. Arkadaşlık ilişkilerini etkileyen önemli bir unsur olan kültür ergenlik döneminin gelişimsel bir ödevi olan akranlara yönelim ile daha da önemli hale gelmektedir. Bu nedenle araştırma, beş farklı Asya kültüründe yetişen ergenlerin arkadaşlık ilişkilerindeki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonuçları doğrultusunda farklı kültürlerde yetişen ergenlerin arkadaşlık tanımlarının, arkadaş tercihlerinin, arkadaşlık yakınlıklarının, karşı cins ile olan arkadaşlık ilişkilerinin kültürler arasında değişiklik gösterdiği lakin benzer yönlerinin de olduğu belirlenmiştir. Bu farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koymak amacıyla ilerleyen çalışmalarda farklı kültürde yetişen ergenlerle karma desen çalışmaları yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Arkadaşlık İlişkileri, Asya Kültürü, Ergenlik Dönemi

ABSTRACT

Culture, which is a process in which all material and moral characteristics are transferred from generation to generation, is transferred to individuals by the smallest unit of society, the family. While the attitudes and behaviors of the parents vary according to the culture, the attitudes and behaviors of the children are shaped as an outcome of this. Culture, which is an important factor affecting friendship relations, becomes even more important with orientation to peers, which is a developmental task of adolescence. For this reason, the research was conducted to reveal the similarities and differences in the friendship relations of adolescents who grew up in five different Asian cultures. According to the findings of the study, the definitions of friendship, friend preferences, friendship closeness, and friendship relationships with the opposite sex of adolescents from various cultures differ, but they also share some similarities. In order to reveal these differences and similarities, mixed-pattern studies can be carried out with adolescents raised in different cultures in future studies.

Key words: Friendship Relations, Asian Culture, Adolescence

sergilediğinde arkadaşlarıyla görüşmesini engelleme en çok kullanılan ceza türü olmasına rağmen bir Güneydoğu Asya ülkesi olan Singapur'da yaşayan Malay ebeveynler demokratik tutuma sahip olup çocuklarının arkadaşlık ilişkilerinde daha olumlu ve uyumlu davranışlar sergilemektedirler (Cheung ve Lim, 2021).

Çocuk gelişimi dinamik, etkileşimli bir süreçtir. Her çocuk, etrafındaki dünya ile etkileşimde benzersizdir. Çevreden aldıkları ve düşündükleriyle davranışları şekillenir. Farklı kültürlerde yetişen çocuklar, çevrelerinden belirli girdiler alırlar. Bu nedenle, çocukların inanç ve davranışlarında çok çeşitli kültürel farklılıklar vardır (Uysal, 2021).

Gelişim doğum öncesinden başlar ve hayat boyu devam eder. Bebeklikten sonra gelişimin pik yaptığı ikinci dönem ergenlik dönemidir. Ergenlik alan yazında çocukluktan yetişkin yaşamına geçiş olarak ifade edilmektedir (Hall vd., 2008; Unicef, 2013). Ergenliğin en temel özelliklerinden biri biyolojik değişim ve büyümeyken bir diğer önemli unsur ise sosyal-duygusal ve kişilik gelişiminde meydana gelen değişimlerdir. Ergenlik döneminin başlamasıyla aileden bağımsızlaşma, akranlara yönelim görülmektedir (Arslan ve Arı, 2008; Geçtan, 2006).

Ergenlikteki arkadaş ilişkileri ergenlerin sosyalleşmesini desteklemekte, arkadaşlarıyla ile yaşadıkları deneyimler kendilerinde yeni şeyler keşfetmelerini sağlamakta, bireysel gelişimini sağlıklı sürdürmesini, sosyal roller kazanmasını ve yetişkinliğe geçişini kolaylaştırmaktadır. Arkadaşlık ilişkileri sosyal destek için önemlidir. Arkadaşa sahip olmak çocuğun gelişimi açısından bir avantajdır (Doğan, 2021). Arkadaşlıkların oluşumu ve sürdürülmesi, ergenlik döneminde önemli bir gelişim görevidir (Berndt, 2002). Arkadaşlıklar; destekleyicilik, erişilebilirlik ve yanıt verme ile karakterize edilir ve ergenlerin yakınlık ihtiyacını karşılar (Armsden ve Greenberg, 1987; Furman ve Buhrmester, 1985; Sullivan, 1953). Ergenlik döneminin başlamasıyla aile ile olan ilişkilere ek olarak arkadaşlarla olan ilişkilerdeki artış gelişimin temel süreçlerindedir. Tüm kültürlerde ergenlerin ebeveynlere bağlı ama ebeveynlerden bağımsız olmaları evrensel bir gelişim görevidir (Raeff, 2006).

Ergenlik döneminde arkadaşlık ilişkilerini etkileyen birçok unsur bulunmaktadır (Brown ve Larson, 2009; Steinberg, 2003; Cobb, 2007, Kagan ve Gall, 1998; Kimmel ve Weiner, 1985) Ergenler arkadaş seçiminde genellikle kendilerine benzer kültür, değer, aile yapısı olan kişileri tercih etme eğilimindedir. Ek olarak ergenlikte önemli olan ve değişim gösteren fiziksel görünüm de arkadaşlık seçiminde önemli bir unsurdur (Steinberg, 2003; Cobb, 2007). Batı ve Asya ülkelerinde yaşayan okul çocuğu, ergen ve genç yetişkinlerle yürütülen hem kesitsel hem de boylamsal bir araştırmanın bulgularına göre kültürler arasında birçok benzerlik mevcut olmasına rağmen arkadaşlığın anlamı ve işlevinde farklı toplumsal koşulların etkili bir unsur olduğu belirlenmiştir (Keller, 2004). Altı kıtadaki ergenlerle yapılan bir araştırma bulgularına göre (Persike ve Krenke, 2014) Asyalı ergenler ebeveynlerinin arkadaşlıklarında bir stres faktörü olarak görmediklerini bildirdiler, bu da arkadaş seçiminde özgür olduklarını göstermektedir. Ancak, Mısır ve Pakistan gibi Orta Asya ülkelerinde yapılan araştırmalar, bu ülkelerdeki ailelerin "ataerkil bağlantı" ile karakterize edildiğini (Booth, 2002) ve ergenlerin kendilerini ayrı veya özerk olarak algılamadıklarını ortaya koymuştur. Araştırmalar, çoğu Asya kültüründe kendini kısıtlama ve ebeveynlere itaatin hala güçlü bir şekilde desteklendiğini göstermiştir (Zhang vd., 2006). Asya ülkelerinde ergenler arasında daha fazla bölge içi farklılıklar bulunduğu görülmektedir (Persike ve Krenke 2014).

Tüm kültürlerde ve ülkelerde bir tür arkadaşlık mevcuttur (Cohen, 1966), ancak arkadaşlıklar kültürler arasında farklı algılanır ve yapılandırılır (Baumgarte, 2016). Bazı kültürler arkadaşlığın daha yalın bir tanımını kullanırken, diğerleri arkadaşlığı tanımlama şekillerinde daha katıdır (Stewart ve Bennett, 1991; Goodwin, 1999). Bireylerin arkadaşlığı nasıl tanımladıklarına bağlı olarak, kaç arkadaşına sahip oldukları ve arkadaşlarından ne bekledikleri konusunda farklılıklar bulunmaktadır. Arkadaşlık üzerine yapılan uluslararası bir araştırma; Amerikalıların daha fazla arkadaşına sahip olma ve arkadaşlar arasında ayırım yapma olasılığının daha yüksek olduğunu; Ganalıların ise arkadaşlara ve geniş bir arkadaş grubuna sahip olmaya karşı daha temkinli olduklarını göstermiştir (Adams ve Plaut, 2003). Aynı şekilde, insanların arkadaşlıktaki yakınlık anlayışı da kültürler arasında farklılık göstermektedir (Keller, 2004a). Çinli ergenlerle karşılaştırıldığında, Batılı ergenler arkadaşlıklarında ilişki yakınlığı ve kaliteli etkileşimlere daha fazla önemsemektedir (Keller vd., 1998; Keller, 2004b). Ayrıca, arkadaşlıklar bazı toplumlarda daha istikrarlı ve sabitken, bazı toplumlarda daha esnek ve tercihe dayalıdır. Araştırmalar, arkadaşlık kavramının anlaşılmasının yaş, cinsiyet, bölge ve kültürel geçmişin bir sonucu olarak değiştiğini göstermektedir (Adams vd., 2000).

Kültürün ergenlikte önem kazanan arkadaşlık ilişkilerinde doğrudan etkisi bulunmaktadır. Bu çalışma Asya kültüründe yetişen ergenlerin arkadaşlık ilişkilerindeki benzerlik ve farklılıkları koymak amacıyla yapılmıştır.

Asya kıtası kültürel alanında olan Çin, Hindistan, Endonezya, Türkiye ve İsrail araştırmaya dahil edilmiştir. Buna bağlı olarak bu ülkelerdeki ergenlerin arkadaşlık ilişkileri tanımlanacaktır.

1.1. Çinli Ergenlerin Arkadaşlık İlişkileri

Çin kültürü kişiler arası iletişimle ilgili Çin inançlarının ana özellikleri grup, uyum ve diğer yönelimliliği vurgular. İletişimle ilgili bu özellikler, dinleme merkezli, örtük iletişim, içeridekilere odaklanan bir iletişimdir (Gao ve Ting-Toomey, 1998). Çin kültüründe yer alan kavramlar Batı kültürlerindeki bireyler tarafından kolayca anlaşılabilir (Gao ve Ting-Toomey, 1998). Triandis (2018), kültür tarafından şekillenen Çin'deki dostluk kalıplarının, güçlü sosyal yükümlülükler ve arkadaşlara bağlılık, dolaylı iletişim, örtük karşılıklı anlayış ve karşılıklılık ile karakterize edildiğini; az ama samimi dostluklarının olduğunu belirtmektedir. Chen (2005), Çin kültürünün kolektivist doğası nedeniyle, bireyler arasında paylaşılan ortak bağların Çinli bireyler için arkadaşlıklarını kurma ve geliştirmede çok önemli olduğunu öne sürmektedir (Al-Zahrani ve Kaplowitz, 1993; Goodwin ve Tang, 1996; Yum, 1988). Çinliler arkadaşlık ilişkilerini çok basit bir yardımsever davranış ile başlatılabilir ve daha sonra bu arkadaşlık ilişkileri duygusal arkadaşlıklar haline gelebilir veya tam tersi olabilir. Çinliler daha uzun süreli arkadaşlıklar kurarlar ve her iki taraf da geçici, kısa süreli arkadaşlıklar yerine diğerinden kaynak, zaman ve sadakat konusunda tam destek bekler. Çinli ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinde ahlak ön plandayken; övgü ve benlik saygısı ön planda değildir. Arkadaşlıkta; birinci seviyede oynama ve paylaşma, ikinci seviyede yardım etme ve destekleme, üçüncü seviyede güven ve samimiyet, daha geniş ilişkiler sisteminde arkadaşlığın özerkliği ve entegrasyonuna önem vermektedirler (Keller 2003). Gelişimsel durumun bir ön koşulu olarak ergenlik döneminde Çinli ergenlerde de arkadaşlık önemlidir (Keller, 2004).

Çin, ana babaya bağlılığın vurgulandığı karşılıklı bağımlılığa yönelik dikey olarak yapılandırılmış bir ülkedir (Ho, 1986). Çinli ergenler, kendi seçimlerini yapma konusunda daha az özgürlük talep ederken genellikle ebeveynlerinin isteklerini ön planda tutarlar (Chao ve Tseng, 2002; Iyengar ve Lepper, 1999). Batılı ülkelerde olduğu kadar Çin'de yaşayan Çin kökenli ergenler, Avrupa kökenli akranlarına göre kendi başlarına daha geç karar vermektedirler (Feldman ve Rosenthal, 1991; Fuligni, 1998).

1.2. Hintli Ergenlerin Arkadaşlık İlişkileri

Hint kültüründe, yakınlık ve bağlanma ilişkileri, aile görevleri ve sosyal ilişkilerden oluşan “kolektivist” bir bağlamda gelişme ve işlev görme eğilimindedir. Yakınlık ve bağlanma ilişkileri Batı kültüründe bireyin kendi seçimiyle belirlenirken Hint kültüründe katı sosyal hiyerarşi ve sosyal düzen kuralları tarafından belirlenir. Kendi kaderini tayin eden kültürler arasında, ergenlik döneminde arkadaşların, yakın ilişkilerin ve nihayetinde önemli kişilerin kendi kendine seçimi, psikososyal gelişimin kilit bir özelliğidir (Heuser, 2012). Bu süreç, okul içi, okul sonrası ve okul dışı etkinlikler sırasında denetimin azalmasıyla birlikte karma toplumsal cinsiyete dayalı sosyalleşme fırsatlarının artması yardımcı olur. Hindistan'da aile dışında yakın ilişkilerin kurulması ve sosyalleşme büyük ölçüde ilgili cinsiyetlerle sınırlıdır. Ancak, genel ekonomik gelişme, iletişim ve sosyal medya teknolojilerine artan erişim nedeniyle bu durum hızla değişim göstermektedir (Malhi vd., 2015; Pinto, 2004). Hindistan'da evlilik öncesinde çiftlerin birbirlerini tanımalarına yönelik sadece bir veya iki görüşme yapılır. Bu nedenle Batı toplumlarına kıyasla Hint toplumundaki çoğu ergen ve genç yetişkin arasında flört ve romantik ilişkiler çok daha az yaygındır (Nakashima, 1992). Hindistan'da 162 ergenle yapılan çalışma sonuçlarına göre cinsiyetin arkadaşlık ilişkilerinde etkili olduğu, kızların erkeklere göre daha samimi arkadaşlıklar geliştirdiği belirlenmiştir (Pinto ve Neto, 2010).

1.3. Endonezyalı Ergenlerin Arkadaşlık İlişkileri

Müslüman nüfusa sahip ve çoğunlukla Müslüman bir toplum olan Endonezya “Pancasila” ideolojisine hakimdir (Niels, 2005; Yustisia, 2021). Pancasila, tek tanrıcılık, adil ve modern toplum, Endonezya'nın birliği, demokrasi ve sosyal adalet üzere Endonezya'nın beş temel ilkesidir (İmga, 2009). Bu nedenle ülke bir Müslüman ülkesi olmaktan çıkmakta ve birçok dinin yer aldığı karma din ve etnik grupların yer aldığı, kültürel çeşitliliğin hakim olduğu bir ülke halini almaktadır (Niels, 2005; Yustisia, 2021).

Endonezyalı ergenler için yakın arkadaş kavramı yakınlık, güvenilir ittifak, araçsal yardım ve arkadaşlığı içermektedir. Arkadaşlık ilişkilerinde daha farklı kişilerle ve yakın arkadaş olmayan akranlar ile etkileşime kapalıdır (French ve diğ., 2003). Arkadaşları olan Endonezyalı ergenlerin, olmayanlara göre daha fazla sosyal yeterlilik sergilemektedir. Arkadaşları olan Endonezyalı ergenler, öğretmenleri ve akranları tarafından saldırganlık ve geri çekilme açısından daha düşük ve arkadaşları olmayan çocuklara göre başarı açısından daha yüksek olarak derecelendirilmektedir (Fiske vd., 1998).

1.4. İsraili Ergenlerin Arkadaşlık İlişkileri

Genel olarak İsrail toplumu, moderniteye doğru ilerleyen ve dolayısıyla daha bireysel özellikleri benimseyen kolektivist ve geleneksel bir toplumdur. Kibutz toplumu, mülklerinin ortak mülkiyeti ve bireyler hakkında kolektif karar alma taahhütleri ile komünlerden oluşan kolektivist bir toplumun bir örneğidir (Schneider vd., 2006). Milenyum çağı ile kibutz, komünal yapısını terk etmesine rağmen, ancak kolektivist özelliklerini koruyarak hızla özelleştirmeye doğru ilerlemektedir. Karma bir toplum yapısına sahip olan İsrail, baskın olarak Yahudi, Batı ve Arap toplumlarını içinde barındırır (Drory vd., 2017). Kibutz ve yurtlarda büyüyen İsraili çocukların bebeklik döneminden itibaren en çok temas ettikleri kişiler akrabalarıdır. Yaşlılarıyla birlikte kibutz toplumunda büyüyen kızlarla yapılan bir çalışmaya göre bağlanma figüründe sırasıyla en çok anne, arkadaş, kardeş ve baba yer almaktadır. İsrail kültüründe yetişen ergenlerde arkadaşlık ilişkilerinin bebeklik döneminden itibaren bağlanma ile başladığı ve ergenlik döneminde arkadaşlık yakınlıklarının yüksek seviye eriştiği görülmektedir. İsraili ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinde en çok temas ve güvene önem verdikleri belirlenmiştir (Sidi ve Shafran, 2020). İsrail'in kuzeyindeki şehirlerdeki çocukların ve ergenlerin yakın arkadaşlıklarında cinsiyet farklılıkları gösterdiğine ve kızların daha fazla yakınlık bildirdiğine dair bulgular bulunmaktadır (Sharabany vd., 2008). 10-12 yaş kibutz çocukların raporları ile şehirden gelen çocukların raporları karşılaştırıldığında hem kibutzlarda hem de şehirlerde kızların daha yakın ve daha samimi arkadaşlıklar kurduğu belirlenmiştir. Yapılan başka bir çalışma da kız ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinde kız en iyi arkadaşlarına ve yine kız akrabalarına erkekler ergenlerden daha yakın, güvenli ve yardımcı oldukları görülmektedir (Sharabany, 2016).

1.5. Türk Ergenlerin Arkadaşlık İlişkileri

Müslüman nüfusun çoğunlukta ve kültürel değerlerin baskın olduğu bir toplum olan Türkiye'de çocuk yetiştirme tutumlarında geniş ailenin etkisi fazladır. Bu da kültürel unsurların kuşaklar arasında aktarılmasını sağlamaktadır (Şahan ve Akbaş, 2018). Türk kültüründe yetişen ergenler arkadaşlığı yakınlık, birliktelik ve sosyalleşme olarak tanımlamaktadır.

Türk ergenlerle yapılan bir çalışmadan elde edilen sonuçlara göre ergenlerin arkadaşlık seçimini ebeveynlerin düşünceleri etkilemektedir (Demir, 2005). Arkadaşlık ilişkilerinde kültürün cinsiyete yönelik tutumlarında değişiklikler bulunmaktadır. Ergenlik döneminde çocuğu olan ailelerin karşı cins ile olan buluşma/dışarı çıkma davranışlarına tepki gösterdikleri ve bunun da cinsiyete göre değiştiği görülmüştür. Erkek ergenlerin aileleri kız ergenlerin ailelerine göre çocuklarının arkadaşlık ilişkilerine daha az karışmaktadır. Kız ergenler erkek ergenlere göre arkadaşlıklarında daha fazla yakınlık sağlamak ve arkadaş sayıları da erkek ergenlere göre daha fazladır (Çevik ve Atıcı, 2008).

2. BULGULAR, SONUÇ VE TARTIŞMA

Asya kıtası yaklaşık 4 milyon nüfusa sahip ve 11 farklı halkı bünyesinde barındırmaktadır. Aynı kıtada yer almasına rağmen farklı kültürlerde yetişen ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinde benzerliklere ek olarak farklılıklar da mevcuttur. Yapılan araştırma doğrultusunda Asya kültüründe yetişen ergenlerin arkadaşlık ilişkilerine dair karşılaştırmalar sunulacaktır.

Arkadaşlığın, çoğu dilde bir karşılığı ve benzer düzeyde anlamı mevcuttur. Genel olarak tanımlara bakıldığında arkadaşlık; samimiyet, karşılıklı ilişkilerde yakınlık, benzer yapılarda bireylerin bir araya gelmesi olarak tanımlanmaktadır. Ancak her kültürde ve toplumda yer alan tanımlar değişmektedir (Aytaç ve Tan, 2019). Bununla birlikte arkadaşlık ilişkileri ve tutumlar da farklılaşmaktadır. Kolektivist ülkeler, sıkı sıkıya bağlı sosyal (çoğunlukla ailesel) ağları ve kişilerarası uyumu tercih eder (Hofstede, 1984; Triandis, 1995; Keller vd., 1998). Kolektivist ve bireyci kültürün baskın olduğu ülkelerde arkadaşlık ilişkilerine dair yapılan karşılaştırmalı araştırma sonuçlarına göre bireyci kültürde, refah, destek arkadaşlardan sağlanırken; kolektivist kültürde bu unsurların akrabalar tarafından sağlandığı görülmektedir (Lu vd., 2021). İncelenen Asya ülkelerinde Çin, Hindistan ve Endonezya gibi kolektivizmin baskın olduğu kültürlerden Çin ve Hint kültüründe arkadaşlık ilişkilerindeki yakınlık arayışı aile, yakınlar ve akrabalar aracılığı ile sağlanırken aynı baskın kültüre sahip olmasına rağmen Endonezyalı ergenler yakınlık ihtiyaçlarını akrabaları ve arkadaşları tarafından sağlamaktadır. Kolektivizmin baskın olduğu bu ülkelerdeki ergenlerin yakınlık tercihlerindeki farklılıklarda değişen toplum, batılılaşma, din, ekonomi gibi unsurların etkili olduğu düşünülmektedir.

Güney Asyalılar, Doğu ve Güneydoğu Asyalılardan fenotipik olarak farklıdır. Asya'daki çoğu ülke Konfüçyüs temelli toplumlar olmasına rağmen Güney Asya ülkeleri, Konfüçyüs temelli toplum yapısına sahip değildir (Kibria, 1996). Konfüçyüsçülük ahlak, sosyal, politik, felsefi ve dini düşüncelerden oluşan bir sistemdir. Bir Güney Asya kültürü olan Hint kültüründe de kız ergenlerin kız ergenlerle, erkek ergenlerin de erkek ergenlerle arkadaşlık kurduğu görülmektedir. Konfüçyüs temelli Asya ülkelerinde bu durum aynı değildir. İsrail'i

ergenlerle yapılan çalışmalarda ergenlerin karşı cins ile arkadaşlıklarının olmadığı, ülkenin din merkezli kültürü nedeniyle bunu doğru bulmadıkları görülmektedir. Fakat Konfüçyüs temelli olması beklenen Güneydoğu Asya kültürleri alanında yer alan Türkiye'deki ergenlerin arkadaşlık ilişkileri dostluk, destek, karşı cinsle iletişim ve etkileşimle şekillenmektedir. Bu durum bize Asya kıtasında hâkim olan genel bir fenotip ve toplum temelli bakışının bulunmadığını göstermektedir.

Farklı kültürlerdeki ergenlerle yapılan bir arkadaşlık araştırmasından elde edilen bulgulara göre ergenlerin aynı kültürdeki akranları ile arkadaşlık kurmayı daha çok tercih ettikleri belirlenmiştir (Kao ve Joyner, 2004). Smith ve Schneider (2000) tarafından farklı kültürlerdeki ergenlerle yapılan araştırma bulgularında ise ergenlerin farklı kültürden akranlarıyla arkadaşlık kurmayı daha çok tercih ettikleri görülmüştür. Alan yazındaki, arkadaşlığı etkileyen unsurlar incelendiğinde ise arkadaşlık seçiminde kültürün önemli olduğu ve ergenlerin arkadaşlık seçimini etkilediği (Lewin, 1942), kendileri ile benzer kültüre sahip akranları ile etkileşimlerinin daha fazla olduğu belirtilmektedir (Chen ve Graham, 2017). Yapılmış çalışmalara bakıldığında bunun için kesin bir yargının olmadığı görülmektedir. İncelenen Asya ülkelerinin ise benzer kültürde olmaları beklenmesine rağmen kültürün şehir ve taşrada bile değişiklik gösterdiği baz alındığında, ergenlerin arkadaşlık seçiminde kendi kültürüne yakın gördükleri akranlarını tercih ettiklerinde yönelik net bir bulgu bulunmamaktadır.

Kültürel yansımaların bebeklik dönemi itibari ile aktarıldığı ilk birim ailedir. Arkadaşlık ilişkilerinde de aile ergenler için önemli bir unsurdur. Çünkü ergenlik dönemi ile aileden uzaklaşan ergenlerin arkadaş sayısının ve çeşitliliğinin artması ile farklı kültürlerde yetişen akranlarıyla karşılaşmaktadır (Bayhan ve Işıtan, 2010). Asya kültüründeki ebeveynlerin ergenlik dönemindeki çocuklarının arkadaşlık ilişkilerine müdahale etmelerinde bazı farklılıklar görülmektedir. Çinli aileler çocuklarının kendilerine itaat etmesini bekler ve çocuk ailenin onurunu temsil eder. Bu nedenle Çinli aileler ergenlik dönemindeki çocuklarının arkadaşlık ilişkilerine müdahalede bulunurlar. Türk kültüründe ise ebeveynlerinin çocuklarının arkadaşlık ilişkilerine hem müdahale ettiği (Çevik ve Atıcı, 2008; Demir, 2007; Gündoğdu, 2003; Yavuzer vd., 2005) hem de müdahale etmediğine (Döğür, 2021; Erbil vd., 2006;) ilişkin çalışma sonuçları bulunmaktadır. Amerika, Asya ve Avrupa ülkelerinin incelendiği bir çalışmaya göre Asya ülkelerinde ebeveynlerin çocuklarının arkadaşlık ilişkilerini daha çok önemsedikleri ve bu ilişkilere müdahale ettikleri belirlenmiştir (Lu vd., 2021).

Romantik ilişkilere bakış açısında kültürler arası farklılıklar görülmektedir. Çıkma/flört etme davranışı, ebeveynler ve ergenler arasındaki ilişkiyi değiştirir. Çin toplumunda flört etme konusundaki muhafazakâr görüşler nedeniyle ergenler, romantik ilişkilere daha az dahil olma eğilimindedirler (Li vd., 2010). Benzer şekilde Hintli ergenlerde de karşı cinsle etkileşim oldukça sınırlıdır (Nakashima, 1992). İsraili ergenlerin ise karşı cins ile arkadaşlık kurma eğilimi ile aynı cinsiyette olan akranlarıyla arkadaşlık kurma eğilimi arasında farklılık bulunmamaktadır (Tatar, 1998). Bunun nedeninin de toplumun sahip olduğu karşı cins ile iletişim ve etkileşimde sınırlamalardan dolayı ve flört etme davranışının toplumda hoş görülmediği için araştırma sonuçları elde edilemediği düşünülmektedir.

Gelişim literatüründeki kanıtlar, kültürün gelişimsel süreçlerin önemli belirleyicilerinden biri olduğunu göstermektedir (Lerner ve Castellino, 2002). Yapılan araştırmaya dahil edilen ülkeler aynı kıtada yer aldığı halde bu ülkelerde yaşayan ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinde benzerlik bulunmasına rağmen birçok farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu benzerlik ve farklılıkların nedenlerini, etkileyen unsurların daha iyi belirlenmesi için ilerleyen çalışmalarda farklı kültürlerde yetişen ergenlerle karma desen çalışmalarının yapılmasının daha yararlı olacağı düşünülmektedir. Asya kıtası bünyesinde bulunan diğer ülkelerin ve diğer kıtalarında yer aldığı çalışmaların yapılması ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams, G., ve Plaut, V. C. (2003). The cultural grounding of personal relationship: Friendship in North American and West African worlds. *Personal Relationships*, 10(3), 333-347.
- Arabacı, N., ve Feyman-Gök, N. (2021). Doğu asya kültürel alanı. A. Özyürek, A. Çetin (Ed.) Farklı kültürlerde aile çocuk (s.105-140). Ankara: Vize
- Arslan, E., Arı, R. (2008). Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeğinin türkçe'ye uyarlama, güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 53-60.
- Armsden, G. C., McCauley, E., Greenberg, M. T., Burke, P. M., ve Mitchell, J. R. (1990). Parent and peer attachment in early adolescent depression. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 18, 683-697. doi:10.1007/BF01342754

- Al-Zahrani, S. S. A., ve Kaplowitz, S. A. (1993). Attributional biases in individualistic and collectivistic cultures: A comparison of Americans with Saudis. *Social Psychology Quarterly*, 56(3), 223–233.
- Aytaç, Ö., ve Tan, M. (2019). Arkadaşlık üzerinde kuramsal yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 29(1), 345-359.
- Baumgarte, R. (2016). Conceptualizing cultural variations in close friendships. *Online Readings in Psychology and Culture*, 5(4), 3.
- Bayhan, P., ve Işıtan, S. (2010). Ergenlik döneminde ilişkiler: akran ve romantik ilişkilere genel bakış. *Aile ve Toplum*, 11(5), 33-44.
- Berndt, T. J. (2002). Friendship quality and social development. *Current Directions in Psychological Science*, 11(1), 7–10. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00157>
- Booth, M. (2002). Arab adolescents facing the future: enduring ideals and pressure to change. In B. B. Brown, R. Larson ve T. S. Saraaswathi (Eds.). *The world's youth: Adolescents in eight regions of the globe* (s. 207-242). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Brown, B. B., ve Larson, J. (2009). Peer relationships in adolescence. In: Lerner R.M., Steinberg L., editors. *Handbook of Adolescent Psychology: Contextual Influences on Adolescent Development*. John Wiley & Sons Inc.; Hoboken, (s. 74-103). NJ, USA.
- Chao, R., ve Tseng, V. (2002). Parenting of Asians. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting: Vol. 4, Social conditions and applied parenting*, NJ: Erlbaum, 59-93.
- Chao, R. K. (1994). Beyond parental control and authoritarian parenting style: Understanding Chinese parenting through the cultural notion of training. *Child Development*, 65, 1111-1119.
- Chen, L. (2005). Western theory and non-Western practice: friendship dialectics among Chinese. Conference Paper at International Communication Association, 2005 Annual Meeting, New York: NY.
- Cheung, H. S., ve Lim, E. (2021). A systematic review of parenting in Singapore: insights to the culture-specific functions of styles and practices. *Parenting and Child Care Practices*, doi: 10.312334/osf.io/8xjzb
- Chen, X., ve Graham, S. (2017). Same-ethnic, interethnic, and interracial friendships among Asian early adolescent. *Journal of Research on Adolescence*, 27(3), 705-713. doi:10.1111/jora.123009
- Cohen, Y. A. (1966). Patterns of friendship, in *Social Structure and Personality*, ed. Cohen Y. A., (New York, NY: Holt, Rinehart, & Winston), 351–386.
- Cobb, N. J. (2007). *Adolescence: Continuity, change, and diversity*. New York: McGraw-Hill, 2007
- Çevik, U. B. ve Atıcı, Y. D. D. M. (2008). Lise 3. Sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2), 35-50.
- Demir, İ. (2005). Kültür. Ergenlik (Ed. Diğdem Müge Siyez), Nobel Yayınları, Ankara, 391-420.
- Demir, İ. (2007). Gençlerin kimlik yapıları: Farklı yerellikler ekseninde nitel bir inceleme. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Doğan, A. (2021). Akranlar. A. Güre (Ed.) *Çocuk gelişimi* (s.423-443). Ankara: Nobel
- Drory, Z., Lewin, E., ve Ben-Ari, E. (2017). Kibbutz under fire: back to the days of sickle and bayonet. *Special Sections: Religion and Ethnicity*, 22(2), 121-144, doi:10.2979/israelstudies.22.2.06
- Erbil, N., Divan, Z., ve Önder, P. (2006). Ergenlerin benlik saygısına ailelerin tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2006, 3(10): 7-15.
- Feldman, S. S., ve Rosenthal, D. A. (1991). Age expectations of behavioural autonomy in Hong Kong, Australian and American youth: The influence of family variables and adolescents' values. *International Journal of Psychology*, 26(1), 1–23. <https://doi.org/10.1080/00207599108246846>
- French, D. C., Jansen, E. A., Riansari, M., ve Setiono, K. (2003). Friendships of Indonesian children: Adjustment of children who differ in friendship presence and similarity between mutual friends. *Social Development*, 12, 605–621.

- Fiske, A. P., Kitayama, S., Markus, H. R., ve Nisbett, R. E. (1998). The cultural matrix of social psychology. In D. Gilbert, S. Fiske, ve G. Linzey (Eds.), *Handbook of social psychology* (s. 915-981). Boston: McGraw-Hill.
- Fuligni, A. J. (1998). Authority, autonomy, and parent–adolescent conflict and cohesion: A study of adolescents from Mexican, Chinese, Filipino, and European backgrounds. *Developmental Psychology*, 34(4), 782–792. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.34.4.782>
- Furman, W., ve Buhrmester, D. (1985). Children’s perceptions of the personal relationships in their social networks. *Developmental Psychology*, 21, 1016–1024
- Gao, G., ve Ting-Toomey, S. (1998). *Communicating effectively with the Chinese*. Sage Publications.
- Geçtan, E. (2006). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Greenfield, P. M., Keller, H., Fuligni, A., ve Maynard, A. (2003). Cultural pathways through universal development. *Annual Review of Psychology*, 54, 461-490.
- Goodwin, R., ve Hernandez Plaza, S. (2000). Perceived and received social support in two cultures: Collectivism and support among British and Spanish students. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(2), 282-291.
- Gündoğdu, R. (2003) İlköğretim 3. 4. ve 5. Sınıf Çocuklarının Arkadaşlık Konusundaki Görüşleri ve Arkadaşlık Seçimlerini Etkileyen Etmenler. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana
- Gündüz, A., ve Gültekin-Akduman, G. (2021). Güneydoğu asya kültürel alanı. A. Özyürek, A. Çetin (Ed.) *Farklı kültürlerde aile ve çocuk*. (s. 205-230) Ankara: Vize
- Goodwin, R., ve Tang, C. S. (1996). Chinese personal relationships. In M. H. Bond (Ed.), *The handbook of Chinese psychology* (s. 294–308). Oxford University Press.
- Ho, D. Y. F. (1986). Chinese patterns of socialization: A critical review. In M. H. Bond (Ed.), *The psychology of the Chinese people* (s. 1–37). Oxford University Press.
- Heuser, E. A. (2012). Befriending the Field: culture and friendship in development worlds. *Third World Quarterly*, 3(8), 1423-1437.
- Hofstede, G. (1984). *Culture’s Consequences: International Differences in Work-Related Values*. London: SAGE.
- Hall, R. C. W., Hall, R. C.W., ve Chapman, M. J. (2008). The 1995 Kikwit ebola outbreak: lessons hospitals and physicians can apply to future viral epidemics. *General Hospital Psychiatry*, 2008, 30(5): 446-452.
- Iyengar, S. S., ve Lepper, M. R. (1999). Rethinking the value of choice: A cultural perspective on intrinsic motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(3), 349–366. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.76.3.349>
- İmga, O. (2009). Endonezya’da siyaset: bağımsızlık sonrası dönemde siyasi yaşam ve kurumlar. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8-9(8-9-10-11), 115-129.
- Kao, G., ve Joyner, K. (2016). Do race and ethnicity matter among friends? Activities among interracial, interethnic, and intraethnic adolescent friends. *The Sociological Quarterly*, 45(3), 557-573, doi: 10.1111/j.1533-8525.2004.tb02303.x
- Kagan, J., ve Gall, S. B. (1998). *The Gale Encyclopedia of Childhood & Adolescence: Child development*, J. Kagan and S. B. Gall. Stanford: Children's Corporation, 1998
- Keller, M. (2003). Die Entwicklung von Verpflichtungen und Verantwortungen in Beziehungen: Eine kulturvergleichende Perspektive [The development of obligations and responsibilities in relationships: A crosscultural perspective]. In W. Schneider & M. Knopf (Ed.), *Entwicklung, Lehren und Lernen: Zum Gedenken an Franz Emanuel Weinert [Development, teaching and learning]* (pp. 147–165). Göttingen, Germany: Hogrefe.
- Keller, M. (2004a). A cross-cultural perspective on friendship research. *ISBBD Newsletter*, 46(2), 10-11.
- Keller, M. (2004b). “Self in relationship,” in *Morality, Self, and Identity: Essays in Honor of Augusto Blasi*, eds Lapsley D. K., Narvaez D., (Mahwah, NJ: Erlbaum;), 269–300.

- Keller, M., Edelstein, W., Schmid, C., Fang, F. X., ve Fang, G. (1998). Reasoning about responsibilities and obligations in close relationships: a comparison across two cultures. *Developmental Journal Psychology*, 34, 731–741. doi: 10.1037/0012-1649.34.4.731
- Kibria, N. (1996). Not asian, black or white? Reflections on South Asian American radical identity. *Amerasia Journal*, 22(2), 77-86, doi:10.17953/amer.22.2.m363851655m22432
- Kimmel, D. C., ve Weiner, I. B. (1985). *Adolescence: A developmental transition*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 1985
- Lerner, R. M., ve Castellino, D. R. (2002). Contemporary developmental theory and adolescence: Developmental systems and applied developmental science. *Journal Of Adolescent Health*, 31(6), 122-135.
- Li, Z. H., Connolly, J., Jiang, D., Pepler, D., ve Craig, W. (2010). Adolescent romantic relationships in China and Canada: A cross-national comparison. *International Journal of Behavioral Development*, 34(2), 113–120.
- Lu, P., Oh, J., Leahy, K. E., ve Chopik, W. J. (2021). Friendship importance around the World: links to cultural factors, health, and well-being. *Frontiers in Psychology*, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.570839>
- Malhi, P., Bharti, B., ve Sidhu, M. (2015). Peer victimization among adolescents: relational and physical aggression in Indian schools. *Psychological Studies*, 60(1), 77-83, doi:10.1007/s12646-014-0283-5
- Nakashima, C. L. (1992). An invisible monster: The creation and denial of mixed-race people in America. In M. P. P. Root (Ed.), *Racially mixed people in America* (s. 162-180). Newbury Park, CA: Sage.
- Niels Mulder: Southeast Asian Images. Towards a civil society? Yogyakarta: Penerbit Kansius, 2005, 41.
- Pekdoğan, S. (2021). Güney asya kültürel alanı. A. Özyürek, A. Çetin (Ed.) *Farklı kültürlerde aile ve çocuk*. (s. 141- 168). Ankara: Vize
- Persike, M. ve Seiffge-Krenke, I. (2014). Is stress perceived differently in relationships with parents and peers? Inter- and intra-regional comparisons on adolescents from 21 nations. *Journal of Adolescence*, 37, 493-504.
- Pinto, M. C. (2004). *Intimidade em adolescentes de diferentes grupos étnicos*. Lisboa: Universidade Aberta, tese de doutoramento.
- da Conceição Pinto, M., ve Neto, F. (2010). Intimacy in friendship among portuguese and indian adolescents from immigrant families. *International Journal of Developmental and Educational Psychology*, 1(1), 605-611.
- Raeff, C. (2006). *Always separate, always connected: Independence and interdependence in cultural contexts of development*. Routledge.
- Stewart, E. C., ve Bennett, M. J. (2011). *American cultural patterns: A cross-cultural perspective*. Hachette UK.
- Smith, A., ve Schneider, B. H. (2000). The inter-ethnic friendship of adolescent students: a Canadian study. *International Journal of Intercultural Relations*, 24(2), 247-258, doi:10.1016/S0147-1767(99)00034-6.
- Sharabany, R. (2006). Peer relationships and intimate friendships among arab and kibbutz children in Israel. Schneider, B., Xinyin, C., French, D (Eds.), *Peer Relationships in Cultural Context*, New York: Cambridge University Press.
- Sidi, R., ve Shafran, D. A. (2020). Effect of Kibbutz communal upbringing in adulthood: trait emotional intelligence and attachment patterns. *Heliyon*, 6(12), doi:10.1016/j.heliyon.2020.e05775
- Sharanay, R., Eshel, Y., ve Hakim, C. (2008). Boyfriend, girlfriend in a traditional society: parenting styles and development of intimate friendships among Arabs in school. *International Journal of Behavioral Development*, 32(1), 66-75.
- Sullivan, H. S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. New York, NY: W.W. Norton
- Steinberg L. *Adolescence*. New York: McGraw-Hill, 2003
- Şahan, B., ve Akbaş, T. (2018). Kültürel olarak farklı ailelerle psikolojik danışma ve türk aile yapısında kültüründe rolü. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 217-239.
- Tatar, M. (1998). Significant individuals in adolescence: adolescent and adult perspectives. *Journal of Adolescence*, 21, 691-702.

- Tang, S. ve Zuo, J. (2000). Dating Attitudes and Behaviors of American and Chinese College Students. *The Social Science Journal*, 37(1), 67-78.
- Triandis, H. C. (1995). *Individualism and Collectivism*. New York, NY: Routledge.
- Triandis, H. C. (2018). *Individualism and collectivism*. Routledge.
- UNICEF. *Towards an AIDS-free generation: children and AIDS: sixth stocktaking report*, 2013.
- Uysal (2021). Kùltür ve çeşitlilik. A. Güre (Ed.) *Çocuk gelişimi* (s. 482-485). Ankara: Nobel
- Yavuzer, H., Sertelin, Ç., Demir, İ. ve Meşeci, F. (2005). Ebeveynlerin çocuklarının bağımsızlığı konusundaki yaklaşımları. *Yayınlanmamış araştırma*.
- Yustisia, W. (2021). Group norms as moderator in th effect of cross group friendship on outgroup attitude: a study on interreligious group in Indonesia. *Makara Human Behavior Studies in Asia*, 20(1), 57-66, doi: 10.7454/mssh.v20i1.3487
- Zhang, W., Wang, M., ve Fuligni, A. (2006). Expectations for autonomy, beliefs about parental authority, and parent-adolescent conflict and cohesion. *Acta Psychologica Sinica*, 38, 868–876.